

Koeien praten met elkaar

(1) Koeien ‘praten’. Met elkaar, en met mensen als dat zo uitkomt. Als de toon snel omhoog gaat, dan hebben ze iets nodig. Dat ontdekte taalkundige Leonie Cornips, die al vier jaar de koeientaal probeert te ontrafelen. “Ze neuriën ook.”

(2) Observeren en nog eens observeren. Een gemiddelde onderzoeksdag van Cornips, taalkundig onderzoeker bij NL-Lab en Universiteit Maastricht, vereist aardig wat geduld: “Koeien zijn heel langzaam. Maar áls ze iets doen, gaat het razendsnel. Ik ben regelmatig te laat met mijn camera.” Meestal begint de dag op de boerderij met een gesprek met de boer. Dan door naar de stal. Daar wacht Cornips, met notitieboekje en camera, en maakt ze ‘vooral veel opnamen’. “Ik observeer wat de koeien doen, hoe ze communiceren met de boer en omgekeerd.”

(3) Een van die observaties: koeien groeten. Maar ze doen dat over het algemeen alleen als ze in een afgesloten stal staan. En vooral als er weinig verschillende mensen komen. Als de omgeving meer een ‘dorpskarakter’ heeft, zogezegd. Net als mensen, in zekere zin: “In Amsterdam groet ik echt niemand, maar in een dorp, een kleine gemeenschap, doe ik dat wel. Misschien omdat je anders de hele dag aan het groeten bent.”

(4) Oogcontact

“Een koe is”, zegt Cornips, “een heel sociaal wezen.” Met collega-onderzoeker Marjo van Koppen bekeek ze video-opnames van de koeien intensief – ‘wel honderd keer’. Koeien die contact willen maken, komen naar voren en blijven op 1,5 meter afstand voor je staan, ontdekte ze – de afstand vanaf waar ze waarschijnlijk slechter gaan zien.

(5) “De koe maakt dan heel indringend oogcontact. Het dier wil eerst weten of het gesprek wel of niet door ons wordt voortgezet, voor ze verdergaat. Als wij het oogcontact verbreken, is er een beurtwissel. De koe vat dat op als reden om het gesprek voort te zetten. Bij mensen gaat dat hetzelfde: je kunt tijdens een gesprek niet voortdurend elkaar in de ogen blijven kijken. Als je de ander ruimte wilt geven om de beurt over te nemen, dan kijk je ergens anders heen.”

(6) Cornips ontdekt dat koeien die in de stal staan heel veel met de boer of boerin communiceren omdat ze iets nodig hebben: ze moeten worden gemolken, ze hebben honger. Dat maken ze veelal kenbaar met geluid. Als ze buiten staan, communiceren ze onderling met elkaar – maar dat doen ze, zo lijkt het, eigenlijk alleen met geluid als er kalfjes in het spel zijn.

(7) Neuriën

Verschillende geluiden van de koe kunnen verschillende boodschappen hebben. “Collega Vincent van Heuven analyseert die geluiden akoestisch. Als een koe geluiden maakt die snel in toonhoogte omhoog gaan, vermoeden we dat dit ‘ik heb iets nodig’ uitdrukt. Als een moeder en kind elkaar groeten, dan zijn dat vlakke geluiden: die beginnen en blijven laag.” En: “koeien neuriën – een geluid dat elke boer kent”, zegt Cornips. Ze beschrijft het als een zacht ‘mm mm mm mm-geluid’, dat koeien maken als ze liggen, “ook een laag geluid”.

(8) Wanneer het onderzoek van Cornips klaar is, weet ze nog niet. De komende tijd wil ze onder meer uitzoeken in hoeverre koeien dezelfde geluiden naar elkaar maken als naar de boer. “Tot nu toe kom ik dat niet tegen. Dat is interessant, want dan hebben ze een eigen taal richting mensen, net zoals katten hebben.”

(9) Ze hoopt daarnaast met haar bevindingen taal anders te kunnen omschrijven, ‘inclusiever’. Want: volgens Cornips is taal veel breder dan alleen de menselijke taal, met haar woorden en grammatica. “Het is een middel om sociale verbinding mee te leggen. Koeien gebruiken niet dezelfde taal als mensen, en mensen niet dezelfde taal als koeien, maar beide gebruiken ze taal.” En: ze wil laten zien ‘dat het onderscheid tussen huisdier en productiedier ook maar iets is wat wij bedacht hebben. “Koeien zijn net zo sociaal als honden.”

*naar een artikel van Anita van Rootselaar,
Algemeen Dagblad, 26 december 2022*

- 1p **14** Hoe wordt de tekst in alinea 1 en 2 ingeleid?
- A De schrijver beschrijft een persoonlijke ervaring met het onderwerp.
  - B De schrijver geeft haar mening over het onderwerp.
  - C De schrijver introduceert een specialist in het onderwerp.
- 1p **15** In alinea 3 staat dat koeien groeten.
Wanneer is de kans het grootst dat ze dit doen?
- A als er maar een paar mensen in hun stal komen
  - B als hun wei langs een drukke weg ligt
  - C als ze genoeg ruimte om zich heen hebben
- 1p **16** Cornips vindt de koe een heel sociaal wezen.
Waarom vindt ze dit?
- A omdat koeien het best functioneren in een groep
  - B omdat koeien verbinding zoeken met mensen
  - C omdat koeien voor elkaar zorgen

- 1p 17 Cornips heeft bestudeerd hoe de communicatie van koeien klinkt.
In welke alinea wordt dit beschreven?
- A in alinea 4
  - B in alinea 5
  - C in alinea 6
  - D in alinea 7

- 2p 18 Hier staan uitspraken over het onderzoek van Cornips.
→ Geef bij elke uitspraak aan of deze juist of onjuist is volgens de tekst.
Zet in de uitwerkbijlage steeds een kruisje in de juiste kolom.

	juist	onjuist
Cornips heeft haar onderzoek samen met collega's uitgevoerd.		
Cornips wil met haar onderzoek ook laten zien dat er een groot verschil is tussen huisdieren en productiedieren.		
Cornips wil nog onderzoeken of koeien op een andere manier met mensen praten dan met elkaar.		
Het grootste deel van het onderzoek van Cornips bestond uit gesprekken met de boer over de taal van koeien.		

- 2p 19 Cornips doet uitspraken over taal.
→ Geef bij elke uitspraak aan of deze juist of onjuist is volgens Cornips.
Zet in de uitwerkbijlage steeds een kruisje in de juiste kolom.

	juist	onjuist
Koeien communiceren met mensen om aan te geven dat ze iets willen.		
Koeientaal heeft net als de menselijke taal haar eigen woorden en grammatica.		
Taal is een manier om je met anderen te verbinden.		
Verschillende soorten dieren communiceren met elkaar in dezelfde taal.		

- 1p 20 Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
de lezer
- A amuseren met grappige feiten over de taal van koeien
  - B informeren over een onderzoek naar de taal van koeien
  - C overtuigen dat koeien ook kunnen communiceren
  - D uitleggen waarop je moet letten als je met koeien wilt communiceren